

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

caput decimum sextum. De prodigiis quae eo die quo praelium
commisum est, evenerunt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

bus internectione fere deletum. Cæsar fugientes vnum milliare, alij longius, & ad tria etiam insequuti sunt, a media fere die ad Solis vsque occasum pugnatum fuit. Ad Cæsarem è confecturedeuotem Albanus Saxonem captiuum adducit, vadante per faciem sanguine ex vulnere accepto perfusum: qui vbi in Cæsaris conspectum venit, *Quandoquidem ita fortuna tulit, inquit, ecce metibi, Clementissime & potentissime Cæsar, captiuum sisto, vt me pro loci quo natus sum dignitate tractes, rogans.* Tum Cæsar, *sane hic quem nunc mihi tribuis titulus longe diuersus est ab eo quem ante mihi tribuisti, verum pro meritis ego se accipiam.* Integra hæc & plena fuit Cæsaris victoria, quum omnes fere qui cum Saxone fuerunt, aut occisi aut capti sint, exceptis quadringentis & amplius, qui cum maiore natu Saxonis filio, itidem vulnerato, V Vitemburgam euaserunt. Est sane diligentia vna ex præcipuis militaris ducis dotibus, quum vna sæpe hora amittatur, quod numquam deinde recuperari potest. Quod si Cæsar eo die Albim non traicisset, victoriam ipsius eursum Albis procul dubio stitisset; qui sequenti diei ita auctus fuit, vt non modo vado, sed ne natau quidem, ob summam aquarum violentiam, potuerit transmitti. Quin etiam si Saxo duodecim dierum spacium habuisset (quod captiuus non semel dicere solebat) ad triginta pedum & septem aut octo equitum millia contra Cæsarem fuisset producturus. Fatendum sane est ingens hoc fuisse militare facinus, nimirum profundum, ac nullibi fere vadofum fluium traicere, hostem tam longe persequi, solo equitatu tam equestres quam pedestres hostium copias, sylua etiam quosse recipere, munitas, sine omni tormentario apparatu, quo hostis abundabat, aggredi: hacque vna clade Protestantium factio tota ruisset deleta, nisi quidam postea publicam vtilitatem priuatis suis commodis & cupiditatibus posthabuissent.

DE PRODIGIIS QUÆ EO DIE
quo prælium commissum est, euenerunt.

CAPVT XVI.

ARGVMENTVM.

- I. Diuersa prodigia qua illo die apparuerunt.
- II. Miraculum circa Solem.

III. Ludouici Auila de illo testimonium.

IV. Auila nobilis Itali.

V. Sleidanus Auilam mendacii non accusat.

VI. Imperatoris victoria potius dictum & quanti ea momenti fuerit.

I. **I**N rebus vtitatum Naturæ cuiusum superantibus, lente admodum & tarde haberi fides solet; & miracula vt plurimum in falsitatis suspicionem veniunt, nisi locupletum auctorum qui ea ipsa quæ recitant viderint, nec ab alijs tantum acceperint testimonijs comprobentur. Quod hoc loco scripturus sum, quodque Anno M. D. XLVII. Aprilis die XXIV. eo ipso die quo memorabile illud Cæsaris cum Saxone prælium commissum est, (a) accidit, tam admirabile est, vt vix vllam afferre ausim probationem ad demonstrandum, cælum & terram eo die in hærefeos exitium coniuasse, nisi fide dignos haberem auctores, tamquam eorum quæ à me dicuntur vades. Et quidem eo ipso tempore quo Catholicus exercitus prælij copiam; hæreticorum vero elabendi spacium quærebat, aquila visa fuit, quæ Cæsarianum exercitum in gyrum circumvolitans lustrauit, tamquam victoriæ, quam Imperialis aquilæ milites paulo post adepturi erant, prænuncia. Et lupus è sylua progressus, in Hispanorum militum globum incidit, à quibus gladiatorum ictibus subito confossus est. Sed ad ipsum miraculum veniamus.

II. Primò, cælum tamquam igne ardens & Sol sanguineo conspectus fuit. Et vtrique exercitui sol tardius incedere & longius victoria spacium dare visus est. Sleidanus totum hoc, quod Protestantium causæ parum faueret, paucis & obscuris verbis tantum perstrinxit, aiens, illis diebus solis aspectum valde fuisse tristem, obscurum, pallidum & velut caligine quadam circumdatum, vt plerique à Saxonia longissime remoti & ignari quid ageretur, iudicarent magni aliquid portendi; nec eoin in Germania solum, sed per Galliam etiam & Britanniam id fuisse obseruatum, & ita rem habere, multa hominum millia testificari posse. Hæc Sleidanus. Verum Ludouicus Auila qui prælio interfuit, & Baptista Gribaldus nobilis Italus, ille quidem II. belli Germanici libro, hic verò in quadam suarum Relationum, de prodigio hoc solis aspectu ita loquuntur.

III. Quo die prælium commissum est, inquit Auila,

ingens

à Vlenberg. Vita Melanchthon. cap. 17.

ingens fuit solis astus, solque sanguineum veluti colorem referbat: nobis vero intuentibus, multo altior & ab oculari remotior quam pro diei tempore videbatur, quasi cursum ille suum retardasset, ut diem faceret longiorem. Hac quidem omnium est opinio: cui etiam contradicere non ausim. Idem eodem die Norimberga & in Gallia quoque observatum fuit, ut ipse Rex postea affirmavit: utemque in Pedemontio, ubi idem color solis visus est. Quod egotamquam rem maxime memorabilem notare quod volui. Hæc Auila.

Quo tempore Albæ Dux in Galliam venit, regis sui nomine cum Elisabetha regina matrimonium contracturus, ab Henrico II. rege, belli eius mentionem faciente, de hoc, Solis vulum murantis, & quasi cursum sistentis prodigio rogatus, quidnam ipse vidisset, Totius mundi, inquit, Rex sacratissime, & tum & postea de hoc miraculo confians fuit sermo: mihi vero tum ab ijs quæ in terra gerebantur, oculum non fuit vel oculos ad cælum elevandi, eiusque faciem contemplandi. Hæc ego à Basquio nobili Gallo, Aixensi præfecto, antiquæ hominæ virtutis & fidei, ac Regi per quam familiariter, accepi: cui postea is quoque honos à Rege obtigit, ut ex omni aulica Nobilitate ad prægestatoris munus fuerit adhibitus, Rege monito ut à veneno sibi caveret. Tempus tamen cum eo quod idem Auila de hoc eodem rege scribit, nequaquam convenit: quem Auilæ Commentarij iam decem annis ante fuerint impressi. Sed alterum auctorem Italum sua lingua loquentem audiamus.

IV. Quella battaglia è piena di cose stupende, & di miracoli, &c. In hoc proelio multa res stupende & miracula apparuerunt, cælo ipso favorem suum omnibus in rebus erga Casarem monstrante: in eo præsertim quod hostes qui capiendi eius elabris diipassi sunt occasionem, postea victi in ipsius manus pervenerunt. Quum Casar suos in hostem duceret, Crucifixi vidit imaginem media in via à scelerato contractam iacentem: sum ex equo profiliens, levatis ad cælum oculis. Etsi, inquit, o Domine Deus, satis tibi sit verum ad tuas vindicandas iniurias, que foramen des mihi illam gratiam ut de impijs illis sacrilegis hodie pœnas sumere possim. Est vero res certissima, quod in illo temporis articulo quo virimque in prociñctis ad manus conferendum armata stabant acies solem paullo ante clarum, subito sanguineum colorem referre & obscurari vidimus (quod à nullo mortaliū ante visum est) significantem quasi, se cursum suum sistere, ut (nostri) integram victoriam consequendi daret spaciū. Et unus è concionatoribus nostris, qui in nostra tum co-

horre erat, per totam aciem discurrrens, Bono animo este, inquit, filij! Ecce Dei ille oculus se inclinavit ut singularem illum vobis præstet favorem, vosque admonet & incitet, ut officium vestrum in profigandis inimicis suis impigre obeatis.

VI. Quod si hoc à nobilissimis & grauibus viris, & testibus oculatis scriptum non esset, dubitandi fortasse quis causam haberet. Nam quem fructum illi ex hoc mendacio sperare poterant? Quis credat, tantam illorum fuisse impudentiam, ut rem fallam per totum Christianum orbem divulgare ausi fuerint, quum in viroque exercitu tam multi Principes & grauissimi viri fuerint, qui mendacij eos coarguere possint? Sleidanus certe quem Auilæ commentarios legisse certum est, ex eo quod ipsum impurum & mendacem hominem appellat, quodque de tota Germania tam frigide tam contemptim atque aliene loquatur, iustam in eum invehendi causam habuisset, si in hoc recitando miraculo, & in re tanti momenti, mendacij ipsum potuisset conuincere. Et quid ille amplius non dicturus fuerat, qui eodem loco quo de Auila loquitur, adiungit, Rei istius tanto maiorem esse indignitatem, quod libellus ille singulari quodam Cæsaris privilegio sit excusatus: Auilam reprehendit, quod scripserit Albertum Bra debuigicum à feminis delusum, cladem illam accepisse: at prodigiosam hanc solis stationem tantum abest ut carpat aut rideat, ut etiam ne verbo quidem attingat.

Sed & tertium auctorem addamus. Consaluum de Illesee, qui in illa parte Pontificalis suæ historie Hispanica lingua conscriptæ, de eadem re sic loquitur. Et sol per todo à quel dia tuorum color sanguineo, &c. id est: Sol totus per eundem diem sanguineum ostendit colorem, & affirmant multi se in eo stationem quandam obseruasse, qualis fuit tempore Iosue: ut nimirum Carolus V. verorum Israelitarum dux spaciū haberet vincendi, & inimicorum Crucis Christi vires frangendi. Idem color Solis qui in Saxonia, Norimberga quoque fuit conspectus. Hac ita se habere, ex multorum fide dignorum hominum testimonijs constat, eoque pro vero & ipse hoc loco ponere non dubitavi. Eadem de re circumferuntur versales quot, memoria non indigni: quorum auctorem, si de nomine mihi constaret sua hic eum gloria non fuisset frustra-

Phæbe, quid alii pedes ferus remorare quadrigas,

Nec rapidum prono tramite tendis iter?

Te sub Atlantiaci tepidas vocat aquoris undas,

o o

Al li

*Allicit inque avidos Thetis amica sinus.
Tu tamen obtusus perbas ceu fixus in vno,
Sint velut in terris quibus teneant mora.
Diceris haud aliter reuocatu lentus habenis
Spectasse inuicti praelia Naueida.
Fallimur: an rursum noua te spectacula tardant,
Quum geris ecce nouus praelia Naueides.
Prorsus & hac volucris sola est tardatio cursus,
Hareticos CAROLVS QUINTVS vt ense metat.
Cernis, vt abiectu dant sua fugatq; signis
Agmina, praecipiti terga notanda fuga!
Cernis vt Austriacus celeri pede miles & hasta
Hareticus turmas feruidus urget, agris.
O bene Phoebe faues, inhibe scq; a gurgite currum
Antepio quam sint fixa trophaea duci.
Namq; hic Naueides, si non diuinior hostis
Tetrior, & superus, laurea grata mage est.*

Tu quidem, o Catholice Monarcha, ad gentilitia tua insignia & Imperialem Aquilam adiungere debebas SOLEM, magni illius ducis & fortissimi filiorum Dei propugnatoris exemplo. Nam si Iosue, quod precibus suis dum contra Gabaonitas dimicat, solis cursum stiterit, Sole deinde pro Symbolo vsus est, & sepulcro quoque suo incidi voluit; quis neget tibi quoque ius fuisse Solem pro Symbolo vsurpandi, & in tuo quoque monumento ostentandi? quum is aequae in pugna, quam tunc pro Ecclesiae defensione pugnabas, vltro cursum suum inhibuerit, & quasi in societate n. victoriae & triumphus tui venire cupiens, purpureo amictu conspicie odum se praebuerit, velut Dei hostium sanguine tinctus. Sed honorem hunc filio tuo Philippo II, tot regnorum haerediti, relinquere voluisti, in cuius Symbolo Sol ab horizonte exurgens luces, cum hac inscriptione: MOX ILLVSTRABIT OMNIA. Tu Aquila tua Imperiali contentus fuisti, quae illo ipso quoque die exercitum tuum circumvolitans, victoriam tibi ac tuis praenunciauit.

Iulius Caesar olim profligato incredibili celeritate bello Asiatico, tribus his verbis, VENI, VIDI, VICI, pro Symbolo vsus est: at Caesar noster Christianus, confecto bello Germanico, illa ipsa hora qua victoriam hanc adeptus fuerat, maiori cum modestia & pietate his verbis vsus est: VENI, VIDI, ET DEVS VICIT.

VI. Sic Titus quoque Imperator, a Deo ad Iudaeorum excidium electus, Hierosolymam contempletus, defixus admiratione exclamasse dici-

tur, non sui se viribus Iudaos et tam validis munitionibus expulisse, sed Deum contra ipsos pugnavisse. Quod si praelium huius diei Lutheranis secundum euenisset, procul dubio ipsi Romae signa sua inferre fuissent conati. Quid enim aliud restabat, nisi ut victo Imperatore, Principes illi Imperium ciuili & intestino bello sic laceratum, tamquam communem praedam inter se partirentur? ut qui iam ante Imperatoris nomen ferre non poterant. Et Lutherus in libro De bello Turcico, titulos illos qui Imperatori tribui solent, quum Caput Christianitatis, Tutor Ecclesiae, Defensor Fidei appellatur, ait falsos & vanos, & ad Iesu Christi iniuriam & contumeliam pertinere. Luthero ex altera parte, nempe ab Heluetia, concinit Zuinglius, (a) qui ait, Magnam esse stultitiam Imperatorem in Germania agnoscere, qui Romanam non agnoscat. Quod si tamen Imperialem Maiestatem, summum Germaniae decus, Principes illi coniurati conseruare voluissent, certum est Christianam Rempublicam illo ipso die e Protestantes aliquem Imperatorem fuisse habituram: qui mox, Transylvanicae Vayuodae exemplo, Hungariae occupato regno, cum Turca fedus pacturus fuerat, ut contra Ferdinandum, quem cetero qui pro Romanorum Rege quidam habere recitabant, id tueretur. Landgrauis certe ambitio ab eiusmodi conatu non aliena futura fuisse videtur. Saxoniae vero Duci domestica non deerant tanta magnitudinis exempla, duo Henrici, tres Orthones, Lotharius & Adolphus. Saepenumero rebellibus expedit, ut omnia perdantur. modo ipsi euadant, aut in ipsis totius patriae cineribus vel rudibus sepeliantur. Saxo quoque exercitum habiturus erat noua illa victoria adhuc cruentum & ferocem. Bohemiae etiam regnum magna ex parte Hussitarum opera Protestantes adiunctorum se fuerat. Landgrauis quoque validas adhuc sub signis habebat copias. Horum omnium imperum Carolo & Ferdinando profligatis, quis sistere aut cohibere potuisset? quum etiam soluto federe, & tantis acceptis cladibus, vnica vrbs Magdeburgensis Imperatoris atque Imperij viribus sese opponere ausa fuerit, & reliquae victoribus quinque aut sex annis post victoriam, tantum negocij de nouo successerint. Priusquam tamen hoc de victoria Caesaris caput concludam, Caesar capto Saxonum ad Vittebergam exercitum admouit s. Maij & de-

a Lib. 4. Epist. Zuing. & Oecolam. fol. 186.

& deditioe accepit 23. Maij, & biduo post ingressus insepit: 5. vero Iunij Septemviralem dignitatem cum ditione annexa à Ioanne Friderico captiuo capite protestantium eiusque posteris ablatam Mauritio Duci Saxoniz & captiuo sobriino contulit (b) captiuus vero ex ijs locis abductus est, & paulo post Landgrauus Hassiz Philippus alterum factiosorum caput Halz Saxonum captus est (c) Porro Ex-Elector cum abduceretur in vinculis zelo Academiae Luthero-VVittebergicæ æstusans filio in mandatis dedit, vt tempestate Belli dissipatas reliquias Academicorum colligeret, & Ienam transferret, quod mox cœptum est, sed pars Lutheranarum Academicorum VVittebergam cum Philippo Melanchthone redire maluit, quæ nempe Molliorū erat, Rigidiore vero Ienam concesserunt. (d).

QVID IMPERATOR POST VICTORIAM egerit: & quomodo Interimistica religionis formula sit procusa,

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM.

- I. Error Imperatoris post victoriam in captiuo detinendis.
- II. Eiusdem in sedandis religionis controuersis studium.
- III. Concilium solum re-integrari vult.
- IV. Liber INTERIM cuditur.
- V. INTERIM vndiq; impugnatur.
- VI. Casar persequitur nolentes recipere Interimisticam Religionis formam.

I. CLEMENTIA illa qua Imperator post victoriam Saxoni (quem Schlüsselburgius impudenter Iesu Christi Martyrem appellat,) vitæ gratiam fecit, et si laudem eius per totum Christianum orbem plurimum illustrauit, ad Ecclesiæ tamen quietem & securitatem parum profuit: sic vt nouæ semper victoriæ nouas Imperatori pepererint curas. Nam vt in rebus prosperis & omnibus victorijs perpetuam animi moderationem antehac semper vsus fuerat, adeo vt à militibus idem ei quod Hannibali exprobratum fuerit, quod nimirum Vincere sciret, at victoria vti nesciret; sic etiam eum satis habuit duos illos Principes per quinquennium fere aut sexennium captiuos secum circumducere, compedibus quidem fere singulis die-

bus oneratos, nullo alio cum fructu, quam quod eorum ignominia, vt quidam interpretari non verentur, gloriam quæreret. Interea coniugum lamentationibus, liberorum & cognatorum querelis omnium tam Germanorum, quam exterorum Principum aures quotidie pulsabantur, plerisque passim indignantibus tantos istos Principes, & quidem sub extera gentis, quod inuidiam augebat, custodia, tam diu traduci; etiam inimicorum contra eosdem odio tandem in misericordiam verso. Inter ceteros ijdem grauius de hoc apud Galliarum regem conquesti sunt, qui iam dudum Cæsaris fortunæ & magnitudini inuidebat. In primis vero Protestantes Principes qui fidelem Cæsari in eo bello operam nauarant, pro captiuorum liberatione assiduo apud Cæsarem intercedebant: quum vero surdis auribus preces suas accipi viderent, graui concepta offensione, tempus & iniuriam hanc, vti interpretabantur, vlciscendi, & pristina patriæ libertatem restituendi, simulque controuersiam de religione renouandi, opportunum circumspicere cœperunt. Melius sane Cæsarem facturum fuisse credibile est, si quibus vitæ gratiam fecerat, ijs integrum quoque libertatis beneficium concessisset, & sic vniuerso bello clementiâ finem imposuisset. Sed fato quodam fit, vt fortuna sæpe contra nostra instituta, consilia & præcautiones rerum euentus dirigat, eosque in sua manu esse demonstrat. Quis vero huius rei euentus fuerit, infra perspicue videbis.

II. Posteaquam Imperator tam graui bello alijque intricatis negotijs sese explicauit, circa Iulij mensem & à Principibus & ciuitatibus quos in gratiâ receperat (qui fere vnus victoriæ huius fructus fuit) ad decies sexies centena millia aureorū, & quingentas aut sexcentas circiter maiores machinas multæ loco exegit; tum rebelles quosdam & in primis Magdeburgenses, qui soli imperium detrectabāt, proscripsit: primam omnium religionis curam suscepit, quæ hæcenus velut in suspensio manserat. Quare & Ecclesiasticis bona restitui, & templâ polluta passim lustrarique expiari, diuinum denique cultum ad pristinam formam instaurari iussit. Comitibus deinde Augustam Viandelicorum in sequentem mensem Septembrem indixit futura in quibus quum exposuisset, omnium malorum quibus hæcenus afflicta

O o 1

fit

b Vlenb Vit. Melanch. cap. 17. num. 2. c Mercator in Chronol. à Vlenberg. loco sit.